

DE RELATIE TUSSEN NAAM EN VORM VAN PERCELEN IN HET RIVIERKLEIGEBIED¹⁾

The relation between names and shapes of parcels in the Dutch river clay area

C. H. Edelman (†)²⁾ en/and A. W. Edelman-Vlam³⁾

In onze publikatie van 1949 is weinig aandacht besteed aan het verband tussen de naam en de vorm van de percelen. Slechts de namen staart, krang, ham en oord zijn besproken (pag. 41-42). Na de verschijning van de publikaties van Schönfeld (1949 en 1950) en van De Vricze (1949) is het echter wel duidelijk geworden, dat de vormnamen in de toponymie een talrijke en gevarieerde groep uitmaken. Daarom hebben wij met behulp van de ons ter beschikking staande perceelsnamenkaarten nog eens nagegaan, in hoeverre er in het Rivierkleigebied een relatie bestaat tussen de perceelsvormen en de namen van onregelmatig gevormde percelen⁴⁾. Op deze wijze is ons gebleken dat vele voor ons onverklaarbare namen bij onregelmatig begrensde percelen behoren.

Een aantal namen kan met voorwerpen van een bepaalde vorm in verband worden gebracht, echter niet alle. Een en ander plaatste ons voor de moeilijkheid, dat wij onvoldoende bekend zijn met de benaming van voorwerpen in het Rivierkleigebied en met de specifieke vorm daarvan. Wij hebben ons daarom beperkt tot namen, die wij met behulp van de bekende woordenboeken hebben kunnen verklaren.

Omgekeerd zijn er vele percelen waarvan de naam op een specifieke vorm wijst, zonder dat die vorm duidelijk te herkennen is. Het is mogelijk dat de oorspronkelijke vorm door afsplitsing van een gedeelte van het perceel verloren is gegaan. Ook kan de naam van een enkel perceel op een groter terrein zijn overgegaan, zonder dat dit uit de percelering blijkt. Verder bestaat de mogelijkheid dat een oude, niet meer begrepen naam door de landgebruikers werd verbasterd tot een naam die hun een betekenis suggereerde, die er oorspronkelijk niet mee werd bedoeld.

Onze gegevens zijn verzameld door medewerkers van de Stichting voor Bodemkartering. Zij hebben de namen naar beste weten min of meer fonetisch opgeschreven, maar daarbij kan eveneens een zekere betekenisverschuiving zijn opgetreden.

Kennis van de oudere vormen van perceelsnamen is voor een studie als deze belangrijk. Zou het voor een klein gebied mogelijk zijn geweest alle

¹⁾ Dit artikel verschijnt eveneens in de Mededelingen van de Vereniging voor Naamkunde te Leuven en de Commissie voor Naamkunde te Amsterdam.

²⁾ Hoogleraar in de Regionale Bodemkunde, Geologie en Mineralogie aan de Landbouwhogeschool te Wageningen.

³⁾ Afd. Historische Geografie van de Stichting voor Bodemkartering.

⁴⁾ Ons materiaal is sedert 1949 aanzienlijk uitgebreid met verzamelingen van de Tielerswaard, het Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen, de Lymers, de Driedorpenpolder, de Ooipolder en enige dorpen uit het gebied van de Maaskant. Bovendien zijn er kaarten aangevuld en verbeterd door mej. dr. A. R. Hol (†) te Ingen (Echteld, IJzendoorn Ingen, Lienden, Maurik, Ochten, Ommeren, Rijswijk en Ravenswaai), door de heren ir. M. W. Panman en ir. M. H. Warners van de Ruilverkavelingsdienst van het Kadaster te Arnhem (ruilverkavelingsbied van de Maurikse wetering en diverse ruilverkavelingen in het Land van Maas en Waal), door de heer A. op 't Hoff te Wageningen (o.a. Kesteren, Opheusden en Oosterhout) en door de heer H. van Heiningen (archivalische gegevens van Deest, Druten, Maasbommel en Wamel). Wij betuigen hun daarvoor gaarne onze dank.

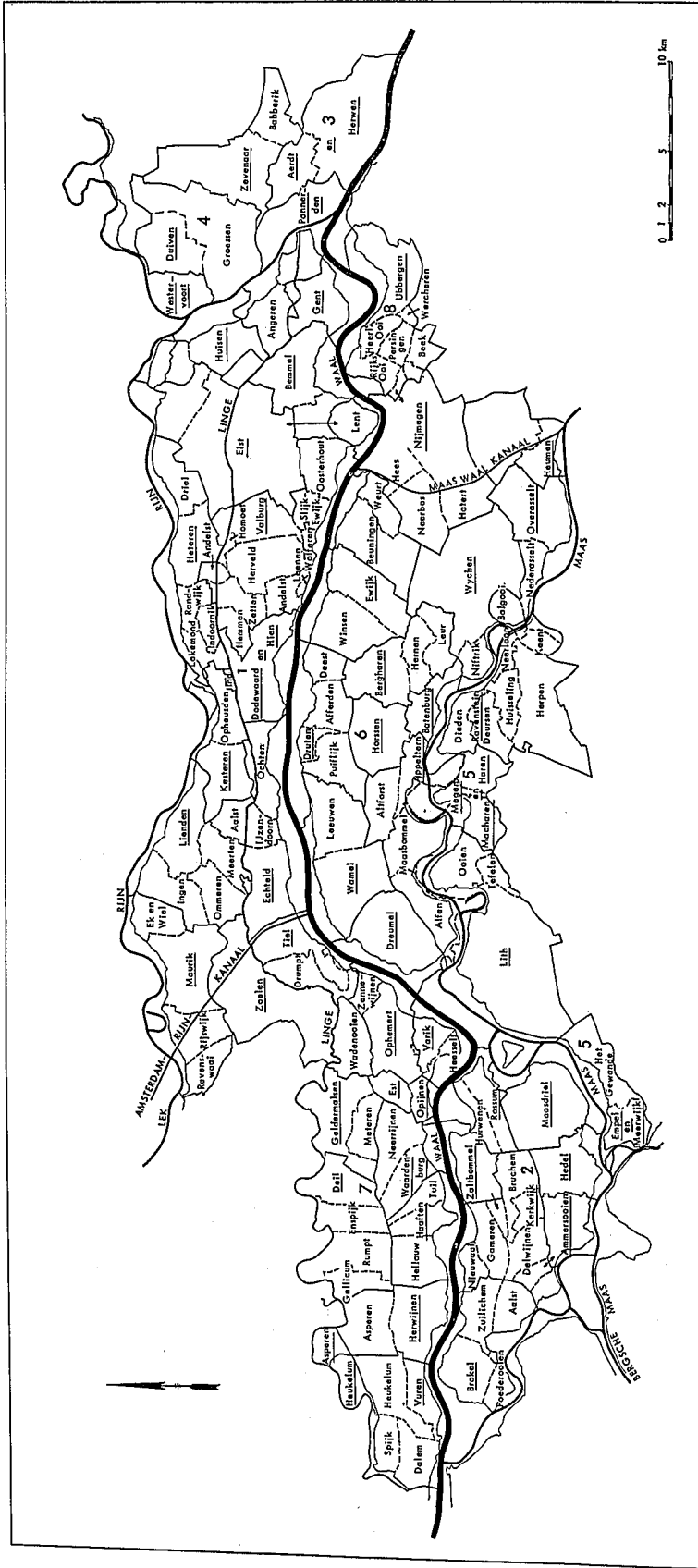

Fig. 1. Gemeenten en dorpsolders in de Over- en Neder-Betuwe (1), Bommelerwaard (2), Driedorpenpolder (3), Lymers (4), Maaskant (5), Land van Maas en Waal en Rijk van Nijmegen (6) en Tielervwaard (7). De namen van gemeenten zijn onderstreept.

Fig. 1. Municipalities and polders in the Over- and Neder-Betuwe (1), Bommelerwaard (2), Driedorpenpolder (3), Lymers (4), Maaskant (5), Land van Maas en Waal and Rijk van Nijmegen (6) and Tielervwaard (7). The names of the municipalities have been underlined.

— gemeentegrenzen / boundary between the municipalities
 - - - - - grenzen van dorpsolders / boundary between the polders

beschikbare historische bronnen te raadplegen, voor het gehele Rivierkleigebied bleek dit onuitvoerbaar te zijn. Wij hebben ons derhalve beperkt tot enkele authentieke bronnen, zoals de leggers van de dorpspolders in het Land van Maas en Waal en in de Bommelerwaard, en tot enige gedrukte bronnen, met name de registers op de leenaktenboeken van Gelre.

Het aantal vormnamen, dat wij uiteindelijk menen te kunnen signaleren, is vrij groot. Wij hebben het materiaal daarom in rubrieken ingedeeld, die achtereenvolgens zullen worden behandeld.

1. Namen, waarmee een hoek wordt aangeduid,
2. Namen, die betrekking hebben op spits toelopende percelen of op percelen met scherp uitstekende delen,
3. Namen van percelen, die aan de ligging een bepaalde vorm ontlene,
4. Namen van scheef begrensde percelen,
5. Namen van min of meer driehoekige percelen,
6. Namen, die betrekking hebben op de afmetingen van het perceel,
7. Namen van min of meer ronde of kromme percelen,
8. Namen, die ontleend zijn aan werktuigen,
9. Namen, die ontleend zijn aan kledingstukken,
10. Namen, die ontleend zijn aan dieren,
11. Namen van kleine percelen,
12. Dubbelzinnige namen,
13. Namen, die betrekking hebben op bijzondere perceelsvormen,
14. Namen, die een vorm suggereren die ogenschijnlijk niet in overeenstemming is met de vorm van het desbetreffende perceel.

1. NAMEN, WAARMEE EEN HOEK WORDT AANGEDUID

Duidelijke namen zijn *hoek* en *winkel*. Zij worden gebruikt voor percelen gelegen in een hoek van een weg, wetering of dorpsgrens; echter ook wel voor normaal gevormde percelen nabij een hoek. In het laatste geval is het dus niet zozeer de vorm van de percelen, als wel de ligging die de naamgeving beïnvloedde.

Hoek komt veelvuldig voor; meestal in samenstellingen zoals:

<i>Hoekkamp</i>	- tal van dorpen
<i>Kattenhoek</i>	- Brakel (Bw) ¹⁾
<i>Duvelshoek</i>	- Gent (Bet)
<i>Grote Wolfshoek</i>	- Batenburg (MW)
<i>Twaalfhoek</i>	- de Huisseling (Mk)

Fig. 2. De Twaalfhoek

De laatste is merkwaardig genoeg om af te beelden (zie fig. 2).

In 1424 wordt onder Varik ⁷ morgen in den Hoekeler⁷ vermeld (LN 233, pag. 516). Op de perceelsnamenkaart van Varik liggen op de zeer hoekig verlopende grens tussen Varik en Ophemert naast elkaar de blokken *Hoek* en *Heukelaar*, waarbinnen deze 7 morgen gelegen zullen hebben.

Winkel komt vrij algemeen voor, zowel als simplex als in samenstellingen.

<i>de Winkel</i>	- Deil en Waardenburg (Tw), Dodewaard, Elst, Hemmen, Ingen, Lienden en Maurik (Bet); Afferden, Bergharen, Puiflijk en Wychen (MW); Dieden en Haren (Mk)
------------------	---

¹⁾ Gebruikte afkortingen: Bet - Over- en Neder-Betuwe; Bw - Bommelerwaard; Dp - Driedorpenpolder; L - Lymers; Mk - Maaskant; MW - Land van Maas en Waal en Rijk van Nijmegen; Tw - Tielerswaard; LN - Register op de Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen. Het Kwartier van Nijmegen; LBL - Register op de Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en Graafschap Zutphen, Bahr en Lathum.

- 't Winkel – Deursen (Mk)
- Kerkewinkel – Driel (Bw)
- Hondswinkel – Varik (Tw)
- Hazewinkel – Weurt (MW)

Voor Friesland constateert W. de Jong (1962, pag. 40) enig verschil in betekenis tussen *winkel* en *hoek*. In ons gebied wordt met *winkel* meestal een blok aangeduid, terwijl *hoek* meer op een enkel perceel slaat, eventueel met de betekenis van een overgeschoten hoekje.

Evenals Schönfeld (1950, pag. 112) willen wij de *eg*-namen tot deze categorie rekenen, hoewel Dittmaier (1965, pag. 217) de in Westfalen voorkomende *egge*-namen in verband brengt met *oge*, *ôye* en *aue*, d.w.z. aan of in water gelegen land. Wij kennen ze alleen in samenstellingen. Deze groep is volgens onze gegevens beperkt tot het oostelijk rivierkleigebied.

- Pijneg* – Wamel (MW)
- Puineg* – Horssen (MW), Ooipolder
- Puineegt* – Wamel (MW)
- Anegt* – Wamel (MW)
- Rijnegge* – Duiven (L)
- Zonegge* – Zevenaar (L)

In Nederasselt (MW) vonden wij tweemaal de vorm *eegt*, nl. *Abeneegt* en *Dubbeleegt*, voor gewone rechthoekige percelen. Overigens hebben vele percelen met een *eg*- of *eegtnaam* een duidelijk driehoekige vorm. Frappant is het driemaal voorkomen van het eerste bestanddeel *puin* of *pijn*. Dit kan duiden op met wild gras of stoppels begroeide, verwaarloosde of overgeschoten hoekjes land.

De leenopdrachten vermelden meermalen in de omschrijving van een leengoed de term 'met eggen en e(y)nden' o.a. in 1401 in Ooi (Ooipolder): 'des greven weerd met sijn tobehoren, met eggen ende met enden, als hij gelegen is' (LN, pag. 3). Hier betekent *egge* kennelijk ook *hoek*.

Namen met *hoorn* en *horn* behoren eveneens tot de hoeknamen, het zijn:

- Noordhoorn* – Dalem (Tw)
- Hoornkamp* – Ammersooien (Bw), Deil (Tw), Macharen (Mk)
- Hoornense Kamp* – Neerrijnen (Tw)
- Hornixveld* – Maurik (Bet)
- Hoornik* – Huisseling (Mk)

In 1496 is sprake van '5½ morgen land in der herlicheit van Weerdenborch, in den Pecdael in de Horneken' (LN, pag. 501). In onze verzameling komt de *Hoornense Kamp*, gelegen in de *Pekdel*, voor onder Neerrijnen (gem. Waardenburg).

Tot de vorige categorie moet blijkens een studie van Van Zuylen (1963) ook het toponiem *horsik* of *hoorsik* worden gerekend. In de Gerichtssignaten van Driel (Bw) wordt in 1625 en 1633 de *Hoornickstraat* vermeld. In 1675 vond hij de vorm *Hoorsick*. Onder deze naam is thans bij Driel nog een buurschap bekend. Van Zuylen schrijft de overgang van n naar s toe aan het ook elders in het Rivierkleigebied voorkomen van de suizende r, waarmee eveneens de vorming van persik en parsik uit perk en park kan worden verklaard.

Uit onze gegevens noemen wij:

- Hoorsik* – Driel (Bw)
- Horsik* – Dreumel (MW), Empel (Mk)
- Harsik* – Empel en Gewande (Mk)

Waarschijnlijk mag de buurschap *Horszak* onder Oss (Mk) op grond van haar ligging ook hierbij gerekend worden.

Ofschoon de volgende toponiemen niet tot de vormnamen behoren, noemen wij volledigheidshalve de *Parsik* in Rossum (Bw) en de *Perzik* in Maurik (Bet) en Delwijnen (Bw). Hierbij moet worden opgemerkt dat de *Perzik* in Maurik, als boerderijnaam, ook wel werd opgegeven als de *Perk*. Op de topografische kaart ligt deze boerderij aan de *Perkse* straat. Volgens onze gegevens vormt deze straat de noordgrens van de blokken Over-, Middel- en Nederperzik.

In Maasbommel kennen wij een *Urkscham* en een *Scherpe Urkscham*, volgens mededeling van de heer Van Heiningen vermeld als *Urkscham* in 1650 en *Orkscham* en *Orrixham* in 1776. Deze percelen liggen naast elkaar in een hoek van een weg. Het bestanddeel *urk* of *ork* komt o.a. voor in de Huisse-lingse veldnaam *Gaanzörk*, waarvan de oudere vorm *Ganshornick* bekend is (Elemans, 1958, pag. 111).

2. NAMEN, DIE BETREKKING HEBBEN OP SPITS- TOELOPENDE PERCELEN OF OP PERCELEN MET SCHERP UITSTEKENDE DELEN

De namen *scherp* en *spits* zijn zonder meer duidelijk. Wij noemen:

- Scherpe Kamp(jes)* – Dodewaard (Bet), Ingen (Bet), Zoelen (Bet), Dreumel (MW), Hernen (MW), Overasselt (MW), Gewande (Mk)
- Scherpehoek* – Rijswijk (Bet), Indoornik (Bet), Leur (MW), Dalem (Tw), Ophemert (Tw)
- Het Scherp* – Asperen (Tw), Heukelom (Tw), Herwijnen (Tw)
- Spitse hoek* – Balgooi (MW), Rumpt (Tw)
- Spitse wei* – Lienden (gem. Elst, Bet)
- Spitse Geer* – Randwijk (Bet)
- Spitshoek* – Herveld (Bet), Winsen (MW)

Scherp als simplex is ons alleen in de Tielerwaard bekend. In de Bommelerwaard, waar volgens onze gegevens geen toponiemen met het adjectief *scherp* of *spits* voorkomen, worden de *scherp* toelopende percelen dikwijls aangeduid met een staartnaam (zie ook Edelman en Vlam, 1949, pag. 41).

Staartnamen komen voor als simplex, maar ook in samenstellingen, waarvan sommige met dierenamen.

- Staart* – Ammersoien (Bw), Elst (Bet), Appeltern (MW), Wychen (MW), Ooien (Mk)
- Start* – Bruchem (Bw), Hien (Bet), Homoet (Bet), Zoelen (Bet), Deil (Tw)
- Staartje* – Aalst (Bw), Megen (Mk), Puiflijk (MW)
- Startje* – Nederasselt (MW), Winsen (MW)
- Apenstaart* – Eck en Wiel (Bet)
- Koestaart* – Zevenaar (L)
- Ossestaart* – Dieden (Mk)

Ten slotte vonden wij in Maurik (Bet) 't *Steurtje*, dat echter ook werd vermeld als *staartje*.

Het toponiem *punt* behoeft geen nadere verklaring.

- Punt van de Geer* – Aalst (Bw)
- Puntwei* – Echteld (Bet)
- Puntstuk* – Eimeren (gem. Elst, Bet)

Puntwaard – Zoelen (Bet), Echteld (Bet), Maasbommel (MW)
De Punt – Deil (Tw)

Doorn kan behalve op de vorm ook betrekking hebben op de begroeiing.

Op de vorm, nl. een scherp uitstekende punt, wijzen:

Doornkamp – Zoelen (Bet), Empel en Meerwijk (Mk)
Den Doorn – Loenen (Bet)
De Doorn – Aerdt (Dp)

Schönfeld (1950, pag. 139) stelt oud-Gelders doorn en toorn op één lijn. In onze verzameling zijn percelen met een *torenaam* in het algemeen lange rechthoeken, die aan één zijde spits toelopen. Verder kan de naam verband houden met de ligging, bijv. indien de spitse punt van het perceel raait op een kerktoren.

Toren – Wordragen (Bw), Hien (Bet), Wamel (MW), Herpen (Mk)

Torenkamp – Bergharen (MW)

Kerktoren – Aerdt(Dp), Empel en Meerwijk (Mk)

Ook namen met *tuut* of *toet* duiden op percelen met een toelopende vorm; wij noemen:

Tuut – Appeltern (MW)

Tuitskamp – Alfén (MW)

Blaastoet – Gent (Bet), zie fig. 3.

Fig. 3. De Blaastoet

Dit laatste perceel heeft aan één zijde de vorm van een bolle wang.

3. NAMEN VAN PERCELEN, DIE AAN DE LIGGING EEN BEPAALDE VORM ONTLEENEN

Bij deze categorie kan zowel de vorm als de ligging van het perceel tot de naamgeving hebben bijgedragen. Zo liggen percelen met een *hamnaam* in een bocht van een water of een weg, waardoor een hamvormige omtrek kon ontstaan. *Ham* komt zowel als simplex als in samenstellingen op tal van plaatsen voor.

De(n) Ham – Zuilichem (Bw), Zoelen (Bet), Overasselt (MW)

Hamakkers – Hedel (Bw)

Rietham – Zetten (Bet)

Kievietsham – Maasbommel (MW), Batenburg (MW)

Neerham – Megen (Mk)

Met *oord* en *nes* worden percelen aangeduid die langs het water liggen en daar min of meer in uitsteken. *Den Oord* kan vervormd zijn tot *noord* (Schönfeld, 1950, pag. 112); dit is o.a. het geval in Welie (gem. Dodewaard, Bet). *Oordnamen* komen volgens onze verzameling in het gehele Rivierkleigebied voor, met uitzondering van de Bommelerwaard.

Den Oort – Kesteren (Bet)

De Noord – Hien (gem. Dodewaard, Bet)

Oortje – Bommel (Bet) en Ooien (Mk)

Oortjes – Dieden (Mk)

Hekeloord – Hatert (MW)

De Oorden – Macharen (Mk)

Nes vertoont samenhang met *neus* (Schönfeld, 1950, pag. 121). Men vindt in de archivalia vaak voor hetzelfde perceel afwisselend de spelling *nes* en *es*. Zo wordt *Den Est* in Tuil (Tw), gelegen in een bocht van een oude Waalstrang, in 1312 genoemd 'Huijs ende hoff in den Neijs' (LN, pag. 487). In

1326 is sprake van het 'dagelijx gerigt opten Es'. Een belening van 1379 noemt 'huijs ende hofstat in een stadt geheiten den Essche'. Een leenakte van 1420 vermeldt echter *den Nes*, het waterschap van *den Nes* en de *Visscherie van den Nes*. Deze schrijfwijze blijft in de leenakten gehandhaafd tot de laatste vermelding in 1553 (LN, pag. 494). Ook in Aalst (Bw) komt afwisselend *es* en *nes* in de leenakten voor:

1403 – 'Dat goet geheiten die Nesse ende die Meer' (LN, pag. 717)

1444 – 'Den halven Nes ende die Meer, gelegen tuschen den gemeynen dijck van Aelst, van Zulichem ende van Puderoyen an d'een sijde ende lanx die Mase an d'ander sijde' (LN, pag. 718)

1476 – '3/4 van eenen weerde geheiten die Essche ofte die Mere' (LN, pag. 719)

1481 – '3/4 van eenen weert geheiten den Esch ofte die Nyer (sic!) tuschen Aelst ende Poderoyen' (LN, pag. 659)

1518 – '3/4 van den goede geheiten die Nesse ende die Meer' (LN, pag. 719)

Mogelijk zijn de veldnamen *Esseling* en *Esklus* in Hernen (MW) te verklaren uit de S-vorm van de percelen, gelegen in een bocht van de Meergraaf. Toch kan samenhang met *nes* of *neus* niet geheel worden uitgesloten. Verder is bekend *Papenesheuvel* in Aalst (Bw). Dit perceel ligt op een hoek van de brink, waardoor het verband met *nes* voor de hand ligt. In Brakel (Bw) liggen dicht bijeen twee percelen met de naam het *Eske*, verder de *Hogen Es*, de *Lagen Es*, de *Oostakker in het Eske*, de *Westakker in het Eske* en het *Meeusenneske*. Deze percelen zullen waarschijnlijk vroeger bijeenbehoord hebben. Uit de percelering mag men afleiden dat dit blok eerder is ontgonnen dan het omringende land, waarin het als een neus vooruit steekt. De ingebruikneming van dit complex is mogelijk voorafgegaan aan het op grote schaal in cultuur brengen van de komgronden. Overigens moet er nog op worden gewezen dat ook de begroeiing van het perceel de naamgeving kan hebben beïnvloed. De leenakten noemen meermalen *essen* hetzij als opgaand geboomte rondom een hofstede, hetzij als essenpas.

Het Rivierkleigebied kent enkele namen met *spijk*, o.a. in Ammersooien (Bw) en Niftrik (MW). De verklaring van Beekman (1905/1907), Moerman (1930) en Schönfeld (1950) dat spijk of spikke een primitief bruggetje van slieten of takkenbossen, ofwel een horde van rijshout zou zijn, is in ons gebied bruikbaar. Toch is de situatie in Ammersooien nog voor een andere uitleg vatbaar. Volgens Gijsseling (1954) zou spijk, met verwijzing naar mnl. *spicink*: nagel of spie, in de omgeving van Gent (België) een in het water uitspringende hoek betekenen. Inderdaad steken de *spijken*, die in Wordragen (Bw) liggen, met een punt in de Vamerense Wetering uit, zodat deze ter plaatse een forse bocht naar het noorden moet maken.

Het kleine perceel *Het Spijke* in Well (gem. Ammersooien) kan, gezien de driehoekige vorm die aan een wig of spie doet denken, eveneens onder de vormnamen gerangschikt worden.

De veldnaam *Tangen* komt in onze verzameling voor onder Alfen (MW), nabij de grens met Maasbommel. De archivalische vermelding uit 1403 van het land 'op der Tangen' in Maasbommel (LN, pag. 87) zal dan ook waarschijnlijk betrekking hebben op het hierboven genoemde perceel onder Alfen. Wij willen de aandacht vestigen op de mogelijkheid, dat deze naam behalve uit de vorm van het perceel ook verklaard kan worden uit een verwantschap van tang met tong in de betekenis van 'tongland' aan een rivier (Schönfeld, 1950, pag. 122).

4. NAMEN VAN SCHEEF BEGRENSENDE PERCELEN

Geren komen in tal van dorpen in het gehele gebied voor. Meestal zijn deze in hoeken gelegen of ook wel daar waar ongelijk gerichte verkavelingen elkaar ontmoeten en een asymmetrisch restperceel van driehoekige vorm is ontstaan. Wij geven slechts enkele voorbeelden:

- De Geer* – Ammersoien (Bw), Afferden (MW), Asperen (Tw),
Bemmel (Bet), Duiven (L), Empel, Meerwijk en Gewande (Mk)
Gereveld – Bruchem (Bw)
Armengeer – Ingen (Bet)
Klein Gerentje – Vuren (Tw)
Kievietsgeer – Wamel (MW)
Ossegeer – Empel (Mk)

Percelen met het bestanddeel *scheel* of *scheil* staan scheef op de weg of hebben een scheve begrenzing:

- De Scheles* – Megen (Mk)
Scheilweg – Gameren (Bw)
Zandscheil – Bruchem (Bw)

Een enkele keer vonden wij een benoeming met *scheef* of *schuin*:

- Scheve Hostert* – Ewijk (MW)
Scheve Trompetkamp – Ewijk (MW)
Schuine Tweemorgen – Dalem (Tw)

Een ander woord voor schuin is *slim*. Wij troffen deze benaming alleen aan in de Tielerswaard:

- De Slimwaarden* – Gellicum (Tw), (vgl. in 1380 'op den Slimmenweert', LN, pag. 609)
De Slimwei – Waardenburg (Tw), Tuil (Tw)

Taps ten slotte hebben wij ook in deze groep opgenomen, ofschoon de onderstaande toponiemen met het bestanddeel tap(s) eveneens voor een andere uitleg in aanmerking komen en wel als genitief van de familienaam Tap, die meermalen in de Leenregisters wordt vermeld.

- Tapsland* – Hollanderbroek (Gem. Elst, Bet)
Tappekampen – Altforst (MW), Leeuwen (MW)
De Tap – Nederasselt (MW)
De Tapswaard – Drumpt (Tw)

Van deze perceelsnamen willen wij alleen de *Tapswaard*, die duidelijk een schuin toelopende, tapse vorm heeft, tot de uitgesproken vormnamen rekenen. Voor het eveneens tot deze categorie behorende toponiem *krang*, wordt verwezen naar Edelman en Vlam, 1949, pag. 41.

5. NAMEN VAN MIN OF MEER DRIEHOEKIGE PERCELEN

Duidelijk is de naam *Driehoek*, die o.a. voorkomt in Bruchem (Bw), Elst (Bet) en Bergharen (MW). Eveneens driehoekig van vorm zijn percelen met de benaming *tip* of *timp*.

- Timp* – Driel (Bet), Zevenaar (L)
Tip – Elst, Herveld, Lakemond (Bet), Driel (Bw)

De mening van Schönfeld (1950, pag. 113) dat sommige tempelnamen afgeleid kunnen zijn van *timp*, gaat ook voor dit gebied op voor zover er geen verband is aan te wijzen met een kapel of tempel en de vorm bovendien duidelijk driehoekig is. Dergelijke tempelnamen komen o.a. voor in Beuningen (MW), Groessen (L) en Ochten (Bet).

6. NAMEN, DIE BETREKKING HEBBEN OP DE AFMETINGEN VAN HET PERCEEL

Talrijk zijn de namen die verband houden met de lengte of de breedte van een perceel. Zo komen bijv. *Korte* en *Lange Kampen* en *Korte* en *Lange Akkers* over het gehele gebied verspreid voor. Ook namen als *Brede Kamp* in Deil (Tw), Ewijk (MW), Hellowou (Tw) en *Brede Morgen* in Gameren (Bw) zijn algemeen.

Bovendien kennen wij een *Honingbree* in Herpen (Mk), een *Waalbree* in Macharen (Mk), een *Breeërd* in Hurwenen (Bw) en een *Brederik* in Elst (Bet). Ook de perceelsnaam *De Brei*, die o.a. voorkomt in Ingen (Bet), Echteld (Bet), Ommeren (Bet) en Westervoort (L) zouden wij onder de vormnamen willen rangschikken evenals *Den Brejen* in Asperen (Tw) en *De Breijen* in Randwijk (Bet), omdat deze naam meestal is gegeven aan brede of in de breedte verkavelde stukken land. Het is echter niet onmogelijk dat een enkele maal de bodemgesteldheid van invloed is geweest op de naamgeving. Zo meende dr. Hol (†) voor Ingen te kunnen aantonen dat *De Brei* aldaar de betekenis zou hebben van laag gelegen, moerassig land.

Namen met het bestanddeel *smal* zijn algemeen verbreid en behoeven geen nadere verklaring. Wij noemen slechts: *De Smalle* in Herwijnen (Tw). In de Tielerwaard vonden wij *smal* in samenstelling met *weer*: *Smalweer* – Heukelom, Rumpst en Spijk. Het toponiem *weer* komt volgens onze gegevens verder niet voor in het Rivierkleigebied; in het westen van Nederland wordt er in het algemeen een aan weerszijden door sloten begrensd, meestal langwerpig perceel mee aangeduid.

Andere benamingen voor lange, smalle percelen zijn: *dreef*, *steeg*, *reep*, *streep*, *striep*, *steel* en *pijp*. *Dreef* en *steeg* zijn in het algemeen benamingen van wegen of oude veedriften, maar worden een enkele maal gegeven aan lange, smalle percelen:

- De Dreef* – Bemmelen (Bet), Eck en Wiel (Bet)
- Lange Dreef* – Brakel (Bw)
- De Steeg* – Leur (MW)
- De Stegen* – Herpen (Mk)

De volgende namen spreken voor zichzelf:

- De Streep* – Dalem (Tw), Echteld (Bet), Winsen (MW), Wychen (MW)
- De Strepen* – Dieden (Mk), Ooipolder
- De Streepjes* – Afferden (MW)
- 't Striepke* – Maasbommel (MW)
- Streepakker* – Wychen (MW)
- De Repen* – Haften (Tw), Zaltbommel (Bw)

Mogelijk behoren de onderstaande toponiemen ook tot deze groep:

- De Rib (ben)* – Alfen (MW), Gewande (Mk)
- Ribskamp* – Horssen (MW)

Steel komt dikwijls voor in samenstellingen:

- Bijlsteel* – Geldermalsen (Tw), Tefelen (Mk)
- Pannensteel* – Neerloon (Mk)
- Steel van de Bodem* – Hedel (Bw)
- Steel van de Gansheuvel* – Hedel (Bw)
- Steel* – Gewande (Mk)

Veldnamen, waarin het woord *pijp* voorkomt, hebben wij enige malen in onze verzameling aangetroffen. Er worden soms smalle percelen mee aangegeven, o.a. *De Pijploo* in Delwijnen (Bw), welk perceel een smalle uitloper

is van de *Grote Loo*. Het toponiem *De oude Pijp* in Echteld (Bet) is waarschijnlijk niet ontleend aan de vorm, maar aan een door het perceel lopende afwatering, heul of pijp genaamd.

Ten slotte kennen wij als aanduiding van lange, smalle percelen nog:

Langerd – Ophemert (Tw)
Meerlangel – Macharen (Mk)
Lingerd en *Lange Lingerd* – Wychen (MW)

De laatste percelen vormen een geheel. Ze liggen als een lange, vrij brede strook langs en in de meander van een oude stroombedding, die uitloopt in de Wychense Meer. Mogelijk werd deze oude geul vroeger de *Lingerd* genoemd, een waternaam die veel overeenkomst vertoont met de Betuwse Linge.

7. NAMEN VAN MIN OF MEER RONDE OF KROMME PERCELEN

Het begrip rond kan op vele manieren worden uitgedrukt, niet alleen door de adjectieven rond en krom, maar ook door vernoeming naar ronde voorwerpen. Enige voorbeelden zijn:

Ronde Morgen – Zaltbommel (Bw)
Ronde Bunder – Horssen (MW)
Ronde Hof – Meteren (Tw)
Ronde Wei – Babberik (L)
Ronde Waard – Gewande (Mk)

Rond in de zin van omsluiting heeft geleid tot de volgende namen:

Rondom – Appeltern (MW)
Rondeel – Hemmen (Bet), Dalem (Tw)
Ronduites – Winsen (MW), Westervoort (L)
Ronedans – Zuilichem (Bw)

Met het toponiem *De Omloop* wordt in Delwijnen (Bw) en Vuren (Tw) een smal perceel aangeduid dat rondom een ander stuk land is gelegen. Percelen met de naam *singel* hebben een dergelijke vorm en geven bovendien dikwijls een aanwijzing omtrent de plaats waar een kasteel of buitenplaats heeft gestaan, zoals bijv. blijkt uit een vermelding onder Renooi uit 1752: 'Sekere adelijke huysinge of hofstad, genoemd Oudenburg met het bouland aldaar rondsomme gelegen, genaamt de Cingel' (LN, pag. 793).

De toevoeging *krom* is duidelijk. *De Kromakkers* in Rossum (Bw) waren vóór de ruilverkaveling een mooi voorbeeld van een bouwlandcomplex met zeer lange, smalle, kromme akkers (Edelman, 1948, pag. 111). De namen *Kromme Kamp*, *Kromme Wei*, *Kromland*, enz. komen in het gehele rivierengebied voor; afzonderlijke vermelding verdienen:

De Krommert – Haren (Mk)
Het Kromijzer – Maasbommel (MW)
De Kromme Elleboog – Randwijk (Bet)

Voor ronde, komvormige, d.w.z. laag gelegen stukken land, vonden wij de volgende namen:

Schotel – Bergharen (MW)
Pannen – Enspijk (Tw)
Pot en Ketel – Ochten (Bet), Leeuwen (MW)
Pekpot – Valburg (Bet)
Ketel(tje) – Aalst (Bw), Bruchem (Bw), Winsen (MW), Meerten (Bet)
Kom – Druten (MW), Zaltbommel (Bw)

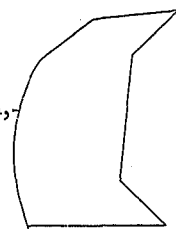

Fig. 4. De Boog

Op gebogen of ronde vormen duiden verder:
Boeg of *Boog* – Dodewaard (Bet), Gent (Bet), Opheusden (Bet) zie fig. 4
Regenboog – Zoelen (Bet)
Plak – Babberik (L), Ooipolder

De vorm van laatstgenoemde percelen doet denken aan het vroeger door de schoolmeester gehanteerde strafwerktuig. Er zijn ons veel meer *plaknamen* in het Rivierkleigebied bekend, o.a. in Rossum (Bw), Bommel (Bet) en Alfen (MW). Ogenschijnlijk hebben deze niets met het bovenvermelde voorwerp te maken. Veelal zijn het gewone rechthoeken, waarvoor de betekenis plek of plaats aannemelijk is. Zo kennen wij bijv. een *Meulenplak* onder Groessen (L)

Of ook de *schildnamen* tot deze categorie kunnen worden gerekend, is niet overtuigend gebleken. Wij noemen:

Schild (achterste en voorste) – Varik (Tw)
Wijdschild – Dalem (Tw)
Schildkamp – Asperen (Tw)

8. NAMEN, DIE ONTLEEND ZIJN AAN WERKTUIGEN

Vrij talrijk zijn de percelen, die hun naam danken aan een bepaald werktuig of aan een gebruiksvoorwerp. Omdat men enige overeenkomst in de vorm zag, is de naam van het desbetreffende voorwerp overgegaan op het perceel. Zo vindt men in het gehele rivierengebied de benaming *bijl*, *bijltje* of *bijdelke*. De *bijl* vorm is meestal heel duidelijk te zien: soms wordt de steel er apart bij vermeld.

Bijl en Steel – Driel (Bw), zie fig. 5
Bijl en Steeltje – Ammersoijen (Bw)
Steel – Gewande (Mk),
 gelegen bij het *Bijltje*

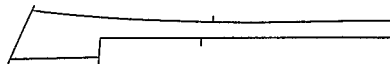

Fig. 5. Bijl en Steel

In Puijlijk (MW) komt de naam *Aks en Bijl* voor. Ook de *Disselteren* in Niftrik (MW) kan qua vorm onder de *bijlnamen* worden gerangschikt. Een dissel is namelijk volgens Verdam (1932) een kromme bijl of houweel en volgens Van Dale (1960) een dwarsbijl. Toch bestaat de mogelijkheid dat het achtervoegsel *-teren* (=doorn?) wijst op een oudere ons onbekende samenstelling met distel.

De veldnaam *blaasbalg* of *blaasbalk* vinden we in het gehele gebied, o.a. in Brakel (Bw), Ingen en Ochten (Bet), Dreumel en Ewijk (MW), als aanduiding van min of meer trapeziumvormige percelen. *De Blaasbalg* in Westervoort (L) wordt reeds in 1693 genoemd (LBL, pag 83).

Steltnamen komen even talrijk en met een even groot verspreidingsgebied voor als de *bijlnamen*. In de meeste gevallen is de vorm duidelijk herkenbaar. Soms ook worden gewone rechthoekige percelen aangeduid met de naam *stelt*. Waarschijnlijk is de oorspronkelijke vorm verloren gegaan door wijziging in de percelering.

Ten slotte noemen wij een aantal perceelsnamen, die zijn ontleend aan werktuigen met uitsteeksels.

In Ooien (Mk) is onder de naam *Drevel* een blok bekend met een enigszins puntige vorm, zodat vernoeming naar het werktuig drevel, een puntige ijzeren pin of een drijfijzer, mogelijk is. De perceelsnaam *Haak* kennen wij alleen in de Betuwe en in de Tielerwaard:

Haak – Ravenswaai (Bet) en Rijswijk. Deze percelen vertonen samen een mooie haakvorm

- Haak* – Geldermalsen (Tw)
Winkelhaak – Valburg (Bet). Deze is duidelijk geïnspireerd op een timmermanshaak (zie fig. 6).

Schaarnamen zullen bijna altijd betrekking hebben op het inscharen van vee (Edelman en Vlam, 1949, pag. 21), zoals reeds blijkt uit een vermelding uit 1625 onder Driel (Bw): 'achtehalff schaer weijden' (LN, pag. 686). Alleen de naam *Hoogschaar* onder Dreumel (MW) kan zijn ontleend aan de vorm, welke driehoekig is. Ten slotte volgen enige toponiemen die zijn afgeleid van de werkwoorden steken en stoten.

- Steker* – Appelteren (MW)
Stikkert – Kerkwijk (Bw), zie fig. 7
Meststeker – Driel (Bw)
Stoter – Horssen (MW)

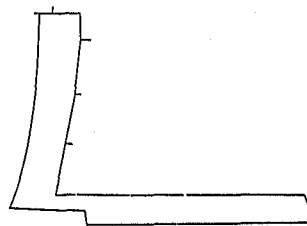

Fig. 6. De Winkelhaak

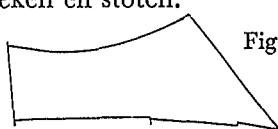

Fig. 7. De Stikkert

9. NAMEN, DIE ONTLEEND ZIJN AAN KLEDINGSTUKKEN

Ook de namen van kledingstukken vinden we vaak in de toponiemen terug; er is echter niet altijd een duidelijke overeenkomst met de vorm. In onze collectie komen de volgende voorbeelden voor:

- Hoed* – Appelteren (MW), Megen (Mk), Dieden (Mk)
Lage Hoed – Nederasselt (MW)
Klapmuts – Hedel (Bw)
Papenmuts – Elst (Bet)
Blauwe Muts – Maasbommel (MW)
Kaper – Beuningen (MW)
Kiëpel – Haren (Mk)
Steek – Kerkwijk (Bw) zie fig. 8
Huik – Bommel (Bet)
Mouw – Delwijnen (Bw), zie fig. 9
Mouw Kempke – Andelst (Bet)

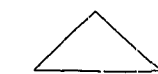

Fig. 8. De Steek

Fig. 9. De Mouw

Ook hebben wij in onze verzameling een bloknaam *de Mantel* (Delwijnen (Bw)), die reeds wordt genoemd in 1530 (LN, pag. 674). De vorm ervan is echter niet duidelijk, zodat wij ons afvragen of wij hier misschien te maken hebben met een stuk land, waarvan de opbrengst bestemd was om voor de geestelijken kledingstukken aan te schaffen (vgl. Schönfeld, 1950, pag. 172).

10. NAMEN, DIE ONTLEEND ZIJN AAN DIEREN

Soms gaf de vorm van het perceel aanleiding tot identificatie met de kop of met de neus van een dier.

- Varkenskop* – Amerssooien (Bw), zie fig. 10
Varkop – Elst (Bet)
Varken – Puijlijk (MW)
Ossekop – Ochten (Bet)
Neusje van de zalm – Alfien (MW)
Sneep – Meteren (Tw)

Fig. 10. De Varkenskop

Het *Neusje van de zalm* is een vergraven perceel, zodat over een eventueel verband met de kwaliteit van de grond niets gezegd kan worden.

Een sneep is volgens Van Dale een karperachtige vis uit onze rivieren, ook wel neusvis genoemd. Blok (1959, pag 19) wijst op een in Holland veel voor-

komende veldnaam *Snepel*, met de betekenis van uitspringende hoek. Van Zuylen (1963, pag. 104) noemt onder Gent (Bet) de *Hoge en Lage Snap*, welke percelen hij om hun puntige vorm in verband brengt met snabbe of snebbe (= snavel).

Ten slotte kennen wij in Puiflijk (MW) een perceel *De Vissert* met een fraai vinvormig uitsteeksel (zie fig. 11). Dit perceel wordt in 1400 als de *Vischweert* en in 1567 als *Vijswardt* vermeld (Van Heiningen, 1965, pag. 164/165).

Fig. 11. De Vissert

11. NAMEN VAN KLEINE PERCELEN

Ofschoon de onderstaande toponiemen geen uitgesproken vormnamen zijn, hebben wij ze toch tot een groep samengevoegd. Ze worden gebruikt om zeer kleine percelen mee aan te duiden, hetzij ronde of vierkante stukjes land, hetzij zeer smalle, langwerpige perceeltjes.

- Het Brokje* – Andelst (Bet)
- De Centjes* – Ooipolder
- Graatjesland* – Balgooi (MW)
- De Klootjes* – Alfen (MW)
- Kluitje(s)* – Driel (Bw) Beuningen, (MW)

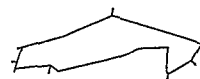

Fig. 12. De Rabbelaar

De Rabbelaar (Haren, Mk), een onregelmatig gevormd perceeltje (fig. 12), kan misschien in verband worden gebracht met het door Schönfeld vermelde Zaanse toponiem *De Rabbeling*, dat rafels of flarden, dus rafelig stuk betekent (Schönfeld, 1950, pag. 114). *Het Snipland* in Weurt (MW) bestaat uit een aantal kleine smalle percelen; voor de betekenis verwijzen wij naar Blok (1959), die naast *sniipel*, ook *sniep*, *sneep* en *snip* noemt als aanduidingen voor kleine stukjes land.

12. DUBBELZINNIGE NAMEN

Enkele namen zouden ontleend kunnen zijn aan genitaliën. Zo is de *Kezie* of *Kezik* in Hedel (Bw) een lang en puntig perceel evenals de *Lange Roede* in Empel en Meerwijk (Mk). In Beuningen (MW) ligt naast een perceel genaamd de *Vuilenbras*, de *Pielepoot*. Volgens Van Dale betekent een vuile bras een walgelijk persoon. De *Pielepompen* in Kesteren (Bet) en de *Pielepas* in Heteren (Bet) hebben een puntig uitsteeksel; wij moeten er op wijzen, dat *piel* ook jonge eend kan betekenen. In Delwijnen (Bw) komt de *Preutelhoef* voor, waarvan de vorm doet denken aan het vrouwelijk schaamdeel.

Elemans (1958, pag. 109) vermeldt in de Huisseling een perceel de *Ersbil*. De historische vormen werken eerder verwarrend dan verhelderend; naast elkaar komen nl. voor *De Erffbeijl*, *Aersbil* en *Ersbil*. Elemans geeft hierop geen commentaar; men moet echter aannemen dat bij de schriftelijke overlevering ss en ff zijn verwisseld. In Haren (Mk) vindt men een combinatie van namen die aan de *Aersbil* doet denken. Daar liggen de *Hoge en Lage Billen* naast een perceel genaamd de *Assent*. Wij laten het gaarne aan taalkundigen over om uit te maken of dit Assent een verbastering kan zijn van Aersend; een schriftelijke overlevering is ons onbekend.

13. NAMEN, DIE BETREKKING HEBBEN OP BIJZONDERE PERCEELSVORMEN

De *Beddelakens* in Kerkwijk (Bw) zijn grote, brede percelen (vgl. Schönfeld,

1950, pag. 172). Het *Beddelaken* in Drumpt (Tw) is echter een klein perceel. In 1424 evenwel wordt daar '2½ mergen int Bedlaken' vermeld (LN, pag. 525), zodat wij moeten aannemen dat de benaming vroeger op een of meer grote percelen betrekking had.

Bierboom is volgens Van Dale een soort juk om biervaten en andere lasten aan te dragen. Wij kennen een perceel van die naam in Bergharen (MW).

Beugel komt verschillende malen voor, zonder dat de betekenis duidelijk blijkt of zonder dat het bijbehorende perceel een typerende vorm vertoont. Wij noemen de *Beugelaar* in Tiel (Tw), de *Beugelbaan* in Megen (Mk), de *Beuge(l)pas* in Maasbommel (MW) en de *Herbeugels* in Tefelen (Mk). De *Beugeltjes* in Horssen (MW) vormen samen een blok, dat in zijn omtrek iets op een beugel lijkt.

Het perceel *De Haksels* in Altforst (MW) heeft de vorm van het blad van een hakmes (zie fig. 13).

De Hals in Bergharen (MW) lijkt op een flessenhals. Aan *De Kraanhals* in Batenburg (MW) is geen bepaalde vorm te ontdekken.

De Harpen in Geldermalsen (Tw) geven bijzonder fraai het muziekinstrument weer (zie fig. 14).

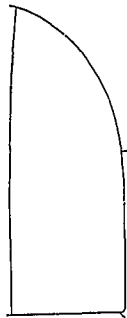

Fig. 13. De Haksels

Fig. 14. De Harpen

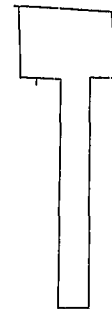

Fig. 15. De Kraan

De Kraan in Drumpt (Tw) is duidelijk geïnspireerd op de vorm (zie fig. 15).

De Lappen in Elst (Bet) vormen vrij grote percelen.

De Lessenaar in Nederasselt (MW) is een gewoon rechthoekig perceel. Reeds in 1677 worden 'de Lessenaers' genoemd (LN, pag. 58).

De Metworst in Horssen (MW) is een lang perceel.

De Orleppel in Balgooi (MW) lijkt op de oorschelp van een dier.

De Pollepel in Ravestein (Mk) heeft een duidelijke vorm.

De Rietschoof in Aalst (Bw) is een lang, toelopend perceel.

De Schaaf in Nederasselt (MW) lijkt iets op het werktuig.

De Schrees in Ammersoien (Bw) vertoont de vorm van een wiedhaak.

De Slee in Heumen (MW) heeft de vorm van een ouderwetse toog of bak-slede.

De Spijs in Winsen (MW) is een lang, puntig perceel, dat aan een wapen

doet denken (zie fig. 16). De vorm van de *Mentjesspies* in Echteld (Bet) is onduidelijk.

De Scheve Trompetkamp in Ewijk (MW) heeft min of meer de vorm van een blaasinstrument (zie fig. 17).

De Vork in Elst (Bet) ontleent zijn naam aan de splitsing van de spoorlijn naar Nijmegen en Tiel.

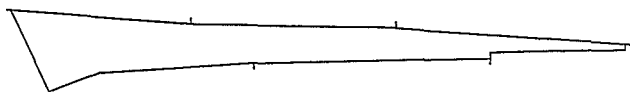

Fig. 16. De Spies

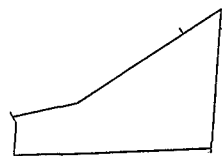

Fig. 17. De Scheve Trompetkamp

Zak komt in een aantal toponiemen voor. Dat de vorm bij de naamgeving van invloed zou zijn geweest, kan o.i. alleen worden aangenomen bij *De Zak* in Lithoijen (Mk). Meestal zijn de toponiemen met het bestanddeel *zak* eindpercelen van blokken.

Zijbuil (Maasbommel, MW) is een verbastering van 'sijdebuijdel', volgens een mededeling van de heer Van Heiningen (anno 1602, Archief Xanten). Het is een onregelmatig gevormd perceel, waarvan de vorm niet erg duidelijk is.

14. NAMEN, DIE EEN VORM SUGGEREREN DIE OGENSCHIJNLIJK NIET IN OVEREENSTEMMING IS MET DE VORM VAN HET DESBETREFFENDE PERCEEL

De perceelsvorm kan in de loop der tijden zijn gewijzigd. Ook is het mogelijk, dat niet alleen de vorm van het perceel tot de naamgeving heeft bijgedragen, maar ook bijv. het feit, dat een bepaald voorwerp op een perceel werd gevonden of dat de opbrengst van het land een bepaalde bestemming had. Soms suggereert de naam een vorm, waarvan de betekenis slechts secundair is, omdat het toponiem werd ontleend aan een familienaam of aan een beroep, die ons aan een vorm doen denken. Wij noemen zonder veel commentaar een aantal namen uit onze verzameling; mogelijk kunnen lezers die over meer plaatselijke kennis beschikken de juiste betekenis geven.

<i>Anker</i>	- Ochten (Bet)
<i>Besseem</i> (bezem?)	- Bergharen (MW)
<i>Bloempot</i>	- Ooipolder
<i>Boei</i>	- Deest (MW)
<i>Buis</i>	- Hedel (Bw)
<i>Degen(aar)</i>	- Nederasselt (MW)
<i>Dreg</i>	- Ammersoien (Bw)
<i>Fokkewaard</i>	- Dreumel (MW)
<i>Fokkegrietje</i>	- Maasbommel (MW)

De vorm van de laatste twee percelen is beslist niet driehoekig, zoals in het noorden en westen van ons land. Mogelijk werd een eigennaam gebruikt.

<i>Gavelkamp</i>	- Herpen (Mk)
<i>Schuddegaffel</i>	- Ophemert (Tw)
<i>'t Haal</i>	- Leur (MW)
<i>Haspel</i>	- Drumpt (Tw)

<i>Hoefijzer</i>	- Lienden (Bet), Rijswijk (Bet)
<i>Hoezel</i> (van hoes?)	- Welie (Bet), Opheusden (Bet)
<i>Hoeselaar</i>	- Ophemert (Tw)
<i>Hopzak</i>	- Rossum (Bw)
<i>Hulk</i>	- Loenen (Bet), Appeltern (MW)
<i>Kaaskorf</i>	- Wamel (MW)
<i>Klinknagel</i>	- Weurt (MW)
<i>Klompenkampje</i>	- Hernen (MW)
<i>Klumperstuk</i>	- Hatert (MW)
<i>Knots</i>	- Hedel (Bw)
<i>Kor</i> (= wagentje?)	- Hedel (Bw)
<i>Boekenkor</i>	- Balgooi (MW)
<i>Kruk</i>	- Driel (Bw)
<i>Overkruk</i>	- Zetten (Bet)
<i>Kuip</i>	- Kesteren (Bet)
<i>Laars</i>	- Oosterhout (Bet)
<i>Maan</i>	- Lakemond (Bet)
<i>Nap</i>	- Driel (Bw)
<i>Pennevleugel</i>	- Leeuwen (MW)
<i>Pin</i>	- Leeuwen (MW)
<i>Pukkel</i>	- Zevenaar (L)
<i>Raam</i>	- Dreumel (MW), Huisseling (Mk)
<i>Rampert</i>	- Gewande (Mk), Delwijnen (Bw)
<i>Reek</i>	- Beuningen (MW)
<i>Rekers</i>	- Zuilichem (Bw)
<i>Renk</i> (= zwaluwstaart?)	- Haren (Mk)
<i>Renkert</i>	- Puijlijk (MW)
<i>Riem</i>	- Heteren (Bet)
<i>Riemmaaien</i>	- Tefelen (Mk)
<i>Riester</i>	- Altforst (MW)
<i>Rul</i> (= boekweitmolen?)	- Appeltern (MW), Empel en Meerwijk (Mk)
<i>Rullekens</i>	- Delwijnen (Bw)
<i>Scheepke</i>	- Zoelen (Bet)
<i>Scheepskamp</i>	- Bergharen (MW)
<i>Schenkel</i>	- Brakel (Bw)
<i>Schoorsteen</i>	- Winsen (MW)
<i>Sleep, lage</i>	- Dreumel (MW)
<i>Sloffertje</i>	- Elst (Bet)
<i>Snor</i>	- Dodewaard (Bet), Ingen (Bet)
<i>Spaan</i>	- Dreumel (MW)
<i>Speelwagen</i>	- Gewande (Mk)
<i>Wolfsdarm</i>	- Winsen (MW)
<i>Zwijnsnit</i>	- Maasbommel (MW)
<i>Zijklep</i>	- Driel (Bw)

Ten slotte hielden wij een aantal percelen over, die een specifieke vorm hebben, maar waarvan de betekenis van de naam ons onduidelijk is. Zo komt zeker viermaal de naam *Prink* in onze verzameling voor als aanduiding van min of meer rechthoekige percelen, die aan één zijde spits toelopen. De mogelijkheid van verwarring met *brink* wordt niet geheel uitgesloten geacht. *Brinken* komen op verschillende plaatsen in het Rivierkleigebied voor. Dat verschillenden onzer medewerkers *prink* noteerden, was voor ons aanleiding

deze naam onder de aandacht te brengen. Wij kennen de *Prink* in Brakel (Bw) en Dreumel (MW), de *Prinkel* in Wadenooien (Tw) en de *Prinkoëven* in Dalem (Tw). Ook in Engelen (Mk) noteerden wij een *Prink*, die in vorm met de bovengenoemde overeenstemt.

Niettegenstaande er allerlei vragen en onduidelijkheden blijven bestaan, ook al omdat de oorspronkelijke namen niet altijd juist zijn overgeleverd, is uit de veelheid van vormen wel gebleken, dat treffende benamingen in de loop der tijden aan vele stukken land zijn gegeven. Wij kunnen dan ook van harte instemmen met de reeds door Schönfeld (1950, pag. 124) aangehaalde uitspraak van Holsten: 'Wir staunen manchmal über die wunderbare Fähigkeit des Volkes, den Umriss einer Fläche auch unter schwierigen Verhältnissen zu sehen und durch einen bildlichen Ausdruck zu veranschaulichen'.

SAMENVATTING

Van alle percelen in het Rivierkleigebied, waarvan de naam een bepaalde vorm suggereert, is met behulp van perceelsnamenkaarten nagegaan, of er een relatie tussen die naam en de perceelsvorm bestaat. Bovendien is van percelen met een bijzondere vorm de naam aan een nader onderzoek onderworpen.

Er bleek niet in alle gevallen overeenstemming te bestaan. Dit kan aan verschillende oorzaken worden toegeschreven. Door vererving, koop of verkoop kan de grootte, en dus ook de vorm van een perceel zijn gewijzigd. Ook kunnen oude namen zijn verbasterd, omdat latere generaties de oorspronkelijke betekenis niet meer begrepen. En ten slotte moet er ook rekening mee worden gehouden, dat bij het verzamelen van het materiaal sommige namen niet geheel correct zijn gespeld.

Er bleef echter een groot aantal namen over, waarvan een duidelijke relatie met de perceelsvorm kon worden vastgesteld. Deze namen zijn in dit artikel in 14 categorieën ingedeeld en per categorie besproken.

SUMMARY

A study was made of the place-names in the river clay area, suggesting a certain connection between the shape and the name of the parcels. On the other hand parcels of a particular shape were studied in relation to their name.

An absolute concurrence between shapes and names could not be found, as a consequence of various causes. The size and consequently the shape of a parcel could be transformed by inheritance, buying or selling. Old names may be corrupted because the original meaning was no longer understood by younger generations. Furthermore, there is the possibility that the collectors made mistakes in the orthography when writing down the names. In a great number of place-names, however, the names corresponded to the shape of the parcels. These names were classified in and discussed under 14 separate categories.

LITERATUUR

- Beekman A. A.*, 1905-1907: Het dijk- en waterschapsrecht in Nederland vóór 1795. 2 delen. Den Haag.
Blok, D. P., 1959: Nogmaals: Friese invloed aan de Rijnmond. *Fryske Plaknammen XII*, 17-18. Leeuwarden.
Dale, van, 1961: Groot woordenboek der Nederlandse Taal. 's-Gravenhage.

- Dittmaier, H.*, 1965: Rheinische Flurnamen. Bonn.
- Edelman, C. H.*, 1947: Iets over veldnamen en perceleringen. Landbk. Tijdschr. 59, 85-95.
- Edelman, C. H. e.a.*, 1950: Een bodemkartering van de Bommelerwaard boven den Meidijk 's-Gravenhage. Versl. Landbk. Onderz. 56.18. Serie: De bodemkartering van Nederland, dl. VII.
- Edelman, C. H. en A. W. Vlam*, 1949: Over de perceelsnamen van het Nederlandse rivierkleigebied, Bijdr. en Med.Naamk.Comm. Kon.Ned.Ak.v.Wet.I. Amsterdam. (Ook verschenen in Boor en Spade III, 231-284.)
- Edelman-Vlam, A. W.*, z.j.: Perceelsnamen in de Liemers en de Driedorpenpolder. 'De Liemers', Gedenkboek Dr. J. H. van Heek. Didam. (Ook verschenen in Boor en Spade VIII, 1957, 99-112.)
- Elemans, J. H. A.*, 1958: Woord en wereld van de Boer. Diss. Nijmegen. Utrecht/Antwerpen.
- Gijsseling, M.*, 1954: Gent's vroegste geschiedenis in de spiegel van zijn plaatsnaam. Antwerpen.
- Heiningen, H. van*, 1965: De Historie van het Land van Maas en Waal. Zaltbommel.
- Hol, A. R.*, 1957: De Betuwe. Leiden.
- Jong, W. de*, 1962: Oosterwolde. Fryske Plaknammen XIII, 30-59. Leeuwarden.
- Moerman, J. H.*, 1930: Oostnederlandse plaatsnamen. Nom. Geogr. Neerl. VII, 1-49.
- Pons, L. J.*, 1959: De geologie, de bodemvorming en de waterstaatkundige ontwikkeling van het Land van Maas en Waal en een gedeelte van het Rijk van Nijmegen. 's-Gravenhage. Versl. Landbk. Onderz. 63. 11, Serie: Bodemkundige Studies 3. Diss. Wageningen. Register op de Leenaktenboeken van het Vorstendom Gelre en het Graafschap Zutphen. 1924. Arnhem. Gelre, Ver. tot beoefening van Geldersche geschiedenis, oudheidkunde en recht.
- Schönfeld, M.*, 1949 en 1950: Veldnamen in Nederland. Med. Kon. Ned. Ak. v. Wet. Nieuwe Reeks, deel 12, nr. 1. 1e druk 1949, 2e druk 1950. Amsterdam.
- Verdam, J.*, 1932: Middelnederlandsch handwoordenboek. 's-Gravenhage.
- Vrieze, Fr. de*, 1949: Over de vormaanduiding in Westvlaamse veldnamen. Med. Ver. v. Naamk. Leuven, 25, 25-42.
- Zuylen, A. P. A. van*, 1963: Toponymie van de drie Gelderse plaatsen Driel (Bw), Gendt (O.B.) en Overasselt (MW). Scriptie Nijmegen.